



การฝึก  
เขียน  
ขั้นที่ 3  
พระราชกรณียกิจ

อยู่เย็นเป็นสุข ชุดที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๒๕

อยู่เย็นเป็นสุข ชุดที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๓

ทำไมจึงเป็นกันเช่นนี้

อยู่เย็นเป็นสุข ชุดที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๓๔

ยิ่งให้ยิ่งได้



# อยู่เย็นเป็นสุข

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตตภาโณ)  
วัดบวรนิเวศวิหาร  
เรียบเรียง

กองทุนไตรรัตนานุภาพ  
เพื่อการศึกษา การเผยแผ่ และการพิทักษ์ความมั่นคง  
ของพระพุทธศาสนา

ธรรมบรรยายการ เนื่องในวโรกาสขึ้นปีใหม่  
พิมพ์เผยแพร่

๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๕

ISBN 974-85738-9-3

อยู่เย็นเป็นสุข

พระราชธรรมนิเทศ (ระบบ จิตตปัญญา)

เรียบเรียง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๕

กองทุนไตรรัตนานุภาพ ๗,๐๐๐ เล่ม

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ๔,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ พรศิวการพิมพ์ โทร. ๕๓๘-๘๑๒๗, ๕๓๙-๘๖๓๒

๑๘๔/๑๐ ลาดพร้าว ๘๗ บางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

นางสาวจรรยาพรณ วันทนทวี ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

พุทธศักราช ๒๕๓๕

## คำนำ

ได้ตั้งใจไว้ว่า ในเทศกาลปีใหม่ในแต่ละปี จะพยายามทำหนังสือเป็นที่ระลึก เพื่อแจกแก่สาธุชนผู้สนใจในลักษณะเป็นของขวัญปีใหม่ ซึ่งได้ทำมาแล้วตามลำดับ ในแต่ละปีจะนำเอาพระพุทธรูปที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ มาอธิบายขยายความเป็นข้อ ๆ ไป โดยพระพุทธรูปนั้นจะมีประเด็นหลักอยู่เพียง ๒-๓ ประเด็น เพื่อให้ขนาดหนังสือไม่โตนัก ผู้รับไปสามารถอ่านรวดเดียวจบ และอาจจะแจกให้คนอื่นหรือเก็บไว้ได้นานกว่า บัณฑิต ส.ค.ส. องค์ธรรมที่ยกมา จะมีความหมายเดียวกับ ส.ค.ส. ที่แปลกันว่า ส่งความสุขเพียงแต่เปลี่ยนคำแปลเป็น “สร้างความสุข” เพราะในแง่ของความเป็นจริงแล้ว ความสุขเป็นผลจากการละความชั่ว ทำความดีเป็นหลัก ความสุขจึงไม่ใช่เป็นเรื่องที่ส่งให้กันได้ ซึ่งเป็นการยืนยันความจริงตามหลักธรรมที่ว่า

**บุคคลทำกรรมอันใดไว้ จะดีหรือชั่วก็ตาม**

**เขาจะต้องเป็นผู้ผลของกรรมนั้น**

ความสุข ที่นำมาเน้นในที่นี้คือความสุขที่ได้จาก “ความเป็นผู้มีน้ำใจ” ที่กอบปรีย์ด้วยความเสียสละ การให้อภัย และ การสงเคราะห์ด้วยธรรม ที่ทางพระ

พุทธศาสนาเรียกว่า วัตถุทาน อภัยทาน และธรรมทาน  
ซึ่งในแง่ขององค์ธรรมแล้วเป็นมรรค คือหนทางที่จะนำ  
ผู้ประพฤติปฏิบัติให้ได้รับผลเป็นความสุข อานิสงส์ คือ  
ผลดีงามที่เกิดขึ้นจากวัตถุทานนั้นทรงแสดงไว้ในที่หนึ่ง  
ว่า

๑. ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักของคนเป็นอันมาก

๒. เกียรติคุณอันดีงามของบุคคลผู้ให้ทานย่อมพุ่งงจร  
ไปในทิศทั้งหลาย

๓. คนดีทั้งหลายย่อมคบหา สมาคม ยกย่องท่านที่ยินดี  
ในการให้ทาน

๔. มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง จะเข้าไปในสมาคมใด  
ก็องอาจกล้าหาญ ไม่ครั่นคร้ามขามเกรงหวาดหวั่นในสมาคม  
นั้น ๆ

๕. คนที่ให้ทานย่อมไม่หลงตาย คือตายอย่างมี  
สติสัมปชัญญะดี

๖. เมื่อตายไปแล้วจะบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์

ดังนั้น ผลดีของการให้ทานจึงสามารถพัฒนาจิต  
วิญญูญาณของบุคคลให้ประณีตขึ้น ทำให้ได้สถานะทาง  
เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ช่วยให้อยู่เย็นเป็นสุขใน  
ปัจจุบัน และผลแห่งทานนั้นยังอำนวยให้บุคคลนั้น อยู่  
เย็นเป็นสุขในกายภาคหน้า และในชาติหน้า ตลอดจนเป็น

บารมีธรรมที่จะนำไปสู่คุณล้นนั้น ใกล้ต่อการบรรลุมรรค  
ผลนิพพานเข้าไปโดยลำดับ

หวังว่าหนังสือ อยู่เย็นเป็นสุข ๓ เล่มนี้ คงจะ  
อำนวยความสะดวกในด้านของการศึกษา การเพิ่มพูน  
ศรัทธา และ สัมมาปฏิบัติแก่ท่านสาธุชนทั้งหลายได้ตาม  
สมควร

ขออนุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย ได้โปรดดลบันดาล  
อภิบาลรักษาให้ท่านสาธุชนทุกท่าน ที่ได้ให้การสนับสนุน  
“กองทุนไตรรัตนานุภาพ” ด้วยการบริจาคทรัพย์ ด้วยการรับ  
หนังสือมาอ่าน และช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ ให้ประสบความสำเร็จ  
สุขกายสบายใจ อยู่เย็นเป็นสุข พร้อมด้วยครอบครัว ญาติมิตร  
มีความเจริญงอกงามไพบุลย์ในธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้า  
ทรงประกาศแสดงไว้ดีแล้วตลอดกาลนาน.

**พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตภาโณ)**

ผู้ดำเนินงานกองทุนไตรรัตนานุภาพ

เพื่อการศึกษาการเผยแผ่ และพิทักษ์ความมั่นคง

ของพระพุทธศาสนา





# ยิ่งให้ยิ่งได้





การศึกษาและการปฏิบัติธรรมะในทางพระพุทธศาสนา นั้น มีความเกี่ยวเนื่องถึงกันและเป็นเหตุเป็นปัจจัยของกันและกัน การศึกษานั้นเมื่อก้าวโดยส่วน ของพระสังฆธรรม ท่านเรียกว่า “พระปริยัติสังฆธรรม” เป็นการศึกษารียนรู้ให้เกิดความเข้าใจ ในองค์ธรรมต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประกาศแสดงเอาไว้

ธรรมะที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประกาศแสดงนั้น ทรงใช้เวลาถึง ๔๕ พรรษา มีการรวบรวมมาจัดเป็นหมวดหมู่ขึ้นในตอนหลัง ซึ่งช่วงเวลาที่ทรงแสดงในแต่ละเรื่อง แตกต่างกันไป แต่เมื่อจัดเป็นหมวดหมู่ของรูปพระไตรปิฎก ก็กลายเป็นคัมภีร์พระไตรปิฎก ที่ท่านสรุปรวมเป็นธรรมชั้นถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้น

เพราะฉะนั้น ถ้ามองจากภาพของการศึกษาแล้ว เป็นการยากยิ่งที่บุคคลจะศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจแตกฉาน และทรงจำได้ทั้งหมด แต่เมื่อก้าวถึงในแง่ของการปฏิบัติพึงเข้าใจว่า องค์ธรรมแต่ละข้อ แต่ละหมวดที่ทรงแสดงในครั้งนั้น บางครั้งอาจจะกล่าวธรรมะเพียงข้อเดียว บางครั้งอาจจะกล่าวเพียง ๒ ข้อหรือ ๓ ข้อเท่านั้น แต่คนฟังในขณะนั้นก็สามารถประกาศตนถึง พระรัตนตรัยเป็นสรณะ จนถึงบรรลุ มรรคผลได้

เพราะอะไร? เพราะว่าแต่ละข้อ แต่ละหมวด ไม่ว่าจะมีความน้อย หรือจำนวนมากก็ตาม ก็มีความสมบูรณ์อยู่ในองค์ธรรมเหล่านั้นแล้ว

ดังนั้น เมื่อมองจากด้านของการปฏิบัติ จึงไม่ใช่เรื่องที่จะต้องปฏิบัติมากมายอะไร การปฏิบัติจึงเป็นจุดเริ่มต้นทำนองเราเพาะเมล็ดพืชลงไป在地 ประเด็นสำคัญอยู่ที่เมล็ดพืชชนิดใดที่เราเพาะลงไป มีจุดเริ่มต้นเพียงเล็ก ๆ เท่านั้นเอง แต่ว่าเมื่อผ่านกาลเวลาไป เมล็ดพืชก็จะเจริญเติบโตขึ้นเป็นต้นพืช เป็นกิ่งพืช ใบพืช ดอกพืช ผลพืชชนิดนั้น ๆ และพร้อมที่จะหมุนตัวเอง คือ ให้เมล็ดดอกเป็นต้นพืชต่อกันไปได้เรื่อย ๆ กระแสของกุศลและอกุศล ก็เป็นเช่นนั้น

ในภาคปฏิบัติข้อสำคัญ ให้มีจุดเริ่มต้นที่เป็นกุศล แล้วกุศลธรรมในลักษณะเดียวกัน หรือ ลักษณะใกล้เคียงกัน ก็จะบังเกิดขึ้น ติดตามมา จึงทรงแสดงไว้เป็นสูตรในที่ต่าง ๆ เป็นอันมากกว่า

กุศลธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่บุคคลให้บังเกิดขึ้นแล้ว กุศลธรรมอย่างอื่นที่ยังไม่บังเกิดก็จะบังเกิดขึ้นที่บังเกิดขึ้นแล้ว ก็จะเพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น เหตุนี้จึงเป็นเรื่องที่บุคคลจะต้องศึกษาประพฤติปฏิบัติเพื่ออบรมกระทำให้บังเกิดขึ้น

แม้กุศลธรรม ก็มีลักษณะอย่างนั้น ทรงแสดงไว้ด้วยข้อความเหมือนกัน เพียงแต่เปลี่ยนตัวประธานเท่านั้นว่า

อกุศลธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่บุคคลให้บังเกิดขึ้นแล้ว อกุศลธรรมอย่างอื่นที่ยังไม่เกิดก็จะบังเกิดขึ้น ที่เกิดแล้วก็จะเพิ่มพูนมากยิ่งขึ้นเหตุนี้ควรละเสีย

เนื่องจากธรรมะเป็น สัลเลขธรรม คือ เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจของบุคคล แต่ในขณะที่เดียวกัน ในช่วงต้น ๆ ของการประพฤติปฏิบัติ เขาก็ขัดเกลาตนเอง ท่านสามารถสังเกตได้จากอาการแสดงออกทางกาย ทางวาจา และแม้ความคิดจิตใจของเราเอง ว่ามีการต่อสู้กันระหว่างฝ่ายที่เป็นกุศล กับฝ่ายที่เป็นอกุศล

บางครั้งที่กุศลเจตนาเกิดขึ้น ตั้งใจว่าจะทำความดีอย่างนั้นอย่างนี้ บางขณะเกิดอกุศลขึ้นมาแทรก มาตัดรอน มาเบียดเบียน ไม่ให้สามารถทำได้ เราจึงพบว่า มีกุศลเจตนาเป็นอันมากที่เกิดขึ้น เพียงวูบเดียวภายในจิต ก็ถูกกระแสของอกุศลท่วมทับ จนสามารถสลาย กุศลเจตนาที่บังเกิดขึ้นในขณะนั้น ๆ ให้สงบไป แล้วตัวเองก็ทำหน้าที่ ครอบงำใจแทน

เช่นกุศลเจตนาเกิดขึ้น ต้องการจะให้ทานบาง  
สิ่งบางอย่าง ให้มองย้อนเข้าไปสู่อัตตาว่า กุศลเจตนา  
เกิดขึ้นต้องการจะให้ทานนั้น มีหลายครั้งที่เกิดขึ้น  
แล้วแต่ก็ให้ไม่ได้หรือไม่ได้ให้

เพราะอะไร? เพราะอกุศลเกิดขึ้นตัดรอน ขัดขวาง  
ห้ามปรามเอาไว้ ไม่ให้สามารถทำได้

ในทำนองตรงกันข้าม ความคิดที่เป็นบาป เป็น  
อกุศลเกิดขึ้นภายในใจเราก็มามากเหลือเกิน อยากจะทำ  
อยากจะทำ พูด อยากจะแสดงออกมา แต่มีจำนวนมากที่  
เราห้ามไว้ได้ด้วยการข่มใจ ด้วยการหักห้ามใจ ด้วย  
การใช้สติปิดกั้นเอาไว้ โดยอาศัยพื้นฐานธรรมะ คือ  
เมตตา กรุณา เป็นต้น ก็ขจัดบรรเทาไว้ได้ นี่เป็น  
ช่วงของการต่อสู้อย่างหนึ่ง

ในกระแสชีวิตของปุถุชนจึงเป็นเช่นนี้ ภายในใจ  
ของเราจึงมีอาการชักคะเย่อกันอยู่ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง  
ก็เปลี่ยนกันชนะไปเรื่อย ๆ ไปตามกำลังสนับสนุนที่  
เกิดขึ้นในแต่ละขณะ

คนที่จิตเดินเข้าไปสู่กระแสกุศลเพียงอย่างเดียว  
แล้วก็เพิ่มพูนขึ้นไปเรื่อย ๆ นั้นจะต้องเริ่มต้นจาก พระ  
โสดาบันขึ้นไป

สำหรับสามัญชนแล้ว แม้จะขึ้นไปถึงรูปฌานก็  
พร้อมที่จะเสื่อม จนอาจถอยหลังกลับมาได้

ดังนั้น จึงทรงสอนไม่ให้ประมาทในบุญกิริยา  
ทั้งหลาย เพราะอะไร? เพราะถ้าประมาทในบุญกิริยา  
ทั้งหลายแล้ว จิตก็จะถูกรุมล้อมด้วยอำนาจของอกุศล  
จะทำความดีได้ยากขึ้น และโอกาสที่จะทำความดี ก็  
น้อยลงไปโดยลำดับจนบางครั้งไม่ยอมทำความดีไปเลย

สำหรับในที่นี้ จะยกตัวอย่าง การบำเพ็ญกุศล  
ประเภททาน

ทานนั้นเป็นกุศล ที่มุ่งขจัดโลกไภรลงเหมือน  
กัน ปัญญาจะพิจารณาสอดส่องมองเห็นคุณค่าของ  
การบริจาคทาน ความคิดนั้นอาจจะคิดได้หลายระดับ  
เช่น

บางครั้งก็เห็นว่า เราเหลือกินเหลือใช้ก็แบ่งให้  
คนอื่นได้กิน ได้ใช้บ้าง

บางครั้งเห็นว่าเขาไม่มีกิน ไม่มีใช้ เราพอมีกิน  
มีใช้ก็แบ่งให้เขาบ้าง

บางครั้งอาจจะเกิดจากความสำนึกคุณของบุคคล  
เหล่านั้นที่เคยมีอุปการะคุณต่อตน และต้องการจะตอบแทน  
บุญคุณแล้วให้บ้าง

บางคนอาจจะเห็นว่า ท่านเหล่านั้นไม่ได้ประกอบ  
อาชีพ ไม่ได้หุงหาอาหาร เราประกอบอาชีพหุงหา  
อาหารเราก็ควรจะให้ท่านบ้าง

แต่บางคนมีปัญญาแหลมคม มีความละเอียด  
ละมัยลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น หลังจากผ่านการใช้ปัญญา  
พิจารณาพิจารณา แล้วก็เห็นว่าการใคร่ครวญพิจารณา  
พิจารณาเสียก่อนนั้น เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรง  
สรรเสริญก็จะมี การตรวจสอบในกรณีของวัตถุกาน

สิ่งที่จะต้องตรวจสอบเอาไว้เสมอ ก่อนที่จะให้  
ทานก็คือ กำลังทรัพย์ และกำลังศรัทธา

กำลังศรัทธาที่จะให้ กับกำลังทรัพย์ที่จะให้ นั้น  
จะต้องประสานสัมพันธ์กัน

ในกรณีที่กำลังทรัพย์มีน้อย แต่กำลังศรัทธา  
มีมากนั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ทำตามกำลังของ  
ทรัพย์ที่เราจะให้ได้ อย่าไปให้ตามกำลังศรัทธา เพราะ  
ถ้าให้ตามกำลังศรัทธาแล้วจะต้องเดือดร้อนใจในภายหลัง  
ซึ่งไม่ใช่เป็นผลของบุญ เพราะคำว่าบุญนั้น  
เป็นชื่อของความสุข

การกระทำความดี ผลจะต้องออกมาเป็นความ  
สุข จึงต้องมีการตรวจสอบในจุดนี้ บางครั้งกำลัง  
ศรัทธามีน้อย กำลังทรัพย์มีมาก ถ้าต้องการจะให้  
ก็ให้ตามกำลังของศรัทธา ทรัพย์จะมากเท่าไรก็ช่าง  
แต่เราศรัทธาเท่าไร ก็ให้ไปตามที่เราศรัทธา

บางครั้งทั้ง ๒ ฝ่าย มีกำลังทัดเทียมกัน คือ จะ  
ให้ด้วยกำลังของอะไรก็ได้ เพราะให้แล้วจะไม่ต้อง



เดือดร้อนใจในกาลภายหลัง มีความปิติ มีความ  
ปราโมทย์ มีความสุขใจบังเกิดขึ้น

บางคนอาจจะคิดลึกซึ้งไปกว่านั้นว่า การให้  
ทานเป็นการดี เพราะสามารถขัดเกลากิเลสตัวเอง  
ต้องการความสุขใจ ความสงบใจความเย็นใจ ที่บังเกิด  
ขึ้นจากการให้ทาน ท่านก็ให้

ในบาลีพระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า ให้เพื่อเป็น  
เครื่องประดับจิต เป็นการเทียบเคียงอารมณ์ ความ  
คิดของเราก่อนที่จะให้ทาน กับหลังจากให้ทานไปแล้ว  
มีความโปร่งเบา มีความปิติ ปราโมทย์แตกต่างกัน  
แล้วให้ทาน

บางคนอาจจะมองไปในแง่ของเสบียงที่จะเลี้ยง  
ตนในโอกาสต่อไป เพราะว่าทานนั้นจะเป็นเสบียง  
เลี้ยงตน เป็นเครื่องเกาะอาศัย เป็นที่พึ่งพำนักเหมือน  
กับยานพาหนะที่จะนำมาตนให้ไปสู่สถานที่ ๆ มีความ  
สวัสดิ์

ความคิดแต่ละอย่างนั้นพึงสังเกตว่า เป็นการคิด  
จากปัญญาในแต่ละระดับ มีความประณีตแตกต่างกัน  
กันออกไปโดยลำดับ บางครั้งบางครั้งก็เห็นผลเห็น  
อานิสงส์ ที่เกิดขึ้นจากการให้ อย่างเช่นพระพุทธเจ้า  
ทรงแสดงว่า

เมื่อบุคคลให้ของที่เลิศ ย่อมได้ของที่เลิศ

ให้ของที่ประเสริฐ ย่อมได้ของที่ประเสริฐ

การทำบุญจึงเป็นเรื่อง กิริยา ปฏิบัติกิริยา เช่น เดียวกับการปฏิบัติอย่างอื่น แสดงว่าถ้าเราสร้างเหตุ อย่างไม่ดีขึ้นมา เราก็ได้รับผลในลักษณะนั้น ตามกฎ ของกรรม ควรพยายามที่จะให้ในสิ่งที่มีความประณีต ขึ้น มีประโยชน์กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยการมองไปที่ ผลประโยชน์ที่ประณีต

การมองประโยชน์นั้น เป็นการมองตามโครงสร้าง ของพระโพธิสัตว์ของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ที่ท่าน เรียกว่า เป็นพุทธประเพณี คือ เชื้อสายของพระ อริยะผู้สืบสายธรรมของพระอริยะนั้น จะต้องมอง ประโยชน์ที่กว้างขวางได้

เพราะอะไร? เพราะว่าวัตถุสิ่งของต่าง ๆ นั้น ที่เราเก็บรวบรวมสะสมเอาไว้จะอำนวยความสะดวกสุข ให้แก่เราในชาติปัจจุบัน แต่ในขณะที่เดียวกัน ก็มีปัญหา ที่จะต้องจัดจะต้องทำ จะต้องดูแลรักษา จะต้องป้องกัน จะต้องต่อสู้ บางครั้งอาจจะเป็นฐานะที่น่าภัยอันตราย มาให้

เพื่อให้มองในมุมนี้กันไว้บ้าง พระพุทธเจ้าจึงเรียก ทรัพย์สินเงินทองว่า "อาสีวิโส" แปลว่า อสรพิษที่มี พิษกล้า คือ ทรัพย์สินเงินทองนั้น สามารถที่จะดึง

เอาคนอื่นเข้ามาเป็นศัตรูของเรา แม้เราจะไม่ทำอะไร  
ให้เขาเดือดร้อนก็ตาม แต่เมื่อคนเหล่านั้นอยากได้ทรัพย์สิน  
สมบัติของเราก็คงจะเบียดเบียน ประทุษร้าย เช่น  
ฆ่า ทำร้ายร่างกาย มาแย่งชิงทรัพย์สินสมบัติของเรา  
ก็ได้ ดังเป็นข่าวคราวปรากฏให้ได้ยินได้ฟังกันอยู่ทุก  
วัน อย่างคติจีนบอกว่า “คนไม่ผิดหรอก ผิดเพราะ  
มีหยกติดตัว” นั่นเอง

เพราะฉะนั้น ผู้มีปัญญาเมื่อพิจารณาที่จะให้ได้รับ  
ประโยชน์ ๒ ช่วง หรือบางคนอาจจะคิดเลยไปได้เป็น  
๓ ช่วง

ช่วงที่ ๑ การสามารถใช้จ่ายทรัพย์สินเงินทอง  
เหล่านั้น เพื่อให้เกิดการอยู่ดี มีสุข ในชีวิตปัจจุบัน

ช่วงที่ ๒ เป็นรูปของ ทานมัย คือ บุญสำเร็จด้วยการ  
การบริจาคทาน ที่จะกลายเป็นที่พึ่งพำนักของตนเป็น  
เสบียง เลี้ยงตนไปในสัมปรายภพภายภาคหน้า

ช่วงที่ ๓ จะมองในรูปของบารมีธรรม เพราะทาน  
นั้นเป็นบารมีธรรม ที่จะขัดเกลาจิตใจของบุคคลให้มี  
ความประณีตขึ้นไปโดยลำดับ ขจัดความตระหนี่ ขจัด  
ความหลง ขจัดความโลภ ความเสียดายให้เบาบางลง  
ไปภายในจิตใจ เป็นบารมีธรรม ที่ทำให้จิตพร้อมที่จะ  
สัมผัสธรรมะเบื้องสูงขึ้นไป จนสัมผัสอรุณคุณในที่สุด

เพราะฉะนั้น ถ้ามองได้ไกลมากเท่าไร ก็จะมีการพิจารณาเทียบเคียงถึงผลประโยชน์ที่ตัวจะได้ในช่วงนั้น ๆ กับในช่วงที่ยาว ๆ ได้มากขึ้นเท่านั้น

พึงสังเกตว่า โครงสร้างในการพิจารณาเทียบเคียงแนวนี้เป็นหลักของพระพุทธเจ้า และหลักของพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย

หมายความว่า ถ้าอยู่ในจุดนั้นก็เป็ประโยชน์ แต่เป็นประโยชน์น้อยกว่าและช่วงสั้นกว่า

ทำอย่างไรจึงจะทำสิ่งที่เป็ประโยชน์น้อยกว่า ช่วงสั้นกว่าให้เป็นประโยชน์ที่มากกว่าและก็ช่วงยาวกว่า ท่านก็ต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง

ตัวอย่างที่พึงเห็นได้ชัดก็คือ การตัดสินใจเสด็จออกผนวชของพระพุทธเจ้า

ถ้าจะตั้งปัญหาถามว่า “เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีประโยชน์ไหม”? เราก็ต้องตอบว่า “มีประโยชน์”

และช่วงยาวไหม? ก็ยาวพอสมควร ถ้าไปเทียบกับคนที่ทำประโยชน์สั้นกว่า

แต่ถ้าเอาความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ กับ เป็นพระพุทธเจ้าเข้ามาเทียบเคียงกัน การเป็นพระพุทธเจ้าเป็นประโยชน์มากกว่า ทั้งในส่วนองพระองค์ และส่วนองชาวโลก เพราะประโยชน์ที่พึงประสงค์นั้น จะแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มเท่านั้นเอง คือ ประโยชน์

ส่วนตน และประโยชน์ส่วนบุคคลอื่น ประโยชน์ใน  
ชาตินี้ ประโยชน์ในชาติหน้า

พูดถึงช่วงที่ยาว การเป็นพระเจ้าจักรพรรด้นั้น  
อำนวยประโยชน์ไปได้ยาวนาน สิ้นรัชกาลไปไม่ก็ปี  
สิ่งเหล่านั้นก็ต้องเสื่อมถอยไป

แต่การเป็นพระพุทธเจ้านั้น มีประโยชน์ตลอด  
กาลยาวนาน สืบไปหลายชั่วอายุคน และมีผลในการ  
รื้อชนสัตว์ให้หลุดพ้น จากความทุกข์ในสังสารวัฏได้

แต่เมื่อถึงเวลาจริง ๆ จะเลือกได้อย่างเดียว ใน  
ที่สุดพระพุทธเจ้า ก็เลือกเอาประโยชน์ที่มากกว่า และ  
ประโยชน์ที่ยาวนานกว่า นั่นคือการเป็นพระพุทธเจ้า

การให้ทาน เป็นต้น ก็มีลักษณะอย่างนั้น ทรัพย์สิน  
เงินทองนั้นสามารถให้ความสุขในการมีทรัพย์ ใน  
การใช้จ่ายทรัพย์บริโภค ในการไม่ต้องเป็นหนี้เป็นสิน  
ใคร แต่ถ้าเป็นการแสวงหาทรัพย์ ได้มาในทางที่  
ชอบธรรม ก็จะให้เกิดความสุข ที่ไม่ต้องตะขิดตะขวงใจ  
ไม่ต้องมีความร้อนใจว่า เราได้ทรัพย์สิน เงินทอง  
มาในทางที่ไม่ชอบ แต่เมื่อมองอีกระดับหนึ่งเป็นทรัพย์  
ที่สาธารณะทั่วไปแก่บุคคลทั้งหลาย โจรก็ลักไปได้  
ไพชธรรมชาติก็ทำลายเสียได้ ญาติ มิตร ลูกน้อง  
เพื่อนฝูงที่เป็นศัตรู ก็อาจจะทำลายทรัพย์สินเงิน

ทองเหล่านั่นได้ อาจไม่ทำลายเฉพาะทรัพย์สินเงินทอง  
อาจจะทำลายถึงชีวิตเราด้วยก็ได้

แต่ว่าการทำในรูปของบุญญานิติ คือ ขุมทรัพย์  
คือบุญ ได้แก่การบริจาค สละ กลับเป็นสิ่งที่ติดตามตน  
ไปที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า ไม่ทั่วไปแก่บุคคลทั้ง  
หลาย คือ ใครทำใครได้ คล้าย ๆ กับการหายใจเอา  
อากาศบริสุทธิ์เข้าไปใครหายใจคนนั้นก็ได้อีก ใครไม่  
หายใจเข้าไปก็ไม่ได้ เมื่อหายใจแล้วก็ได้ประโยชน์  
เฉพาะบุคคลผู้นั้น ถ้าคนอื่นต้องการได้ประโยชน์ก็  
ต้องหายใจเอาเอง

ใจขโมยไม่ได้ ซึ่งผิดกับวัตถุสิ่งของทั้งหลาย  
ใจลักขโมยไปได้ ทั้งสามารถปรุงแต่ง ภาพ ชาติ  
ของตนให้ประณีตมากยิ่งขึ้น

จากผลที่เราได้โดยกำเนิด คือ เกิดมาก็ได้เลย  
ไม่ใช่เป็นเหตุในปัจจุบัน แต่เป็นเหตุในอดีตที่สร้างภาพ  
สร้างชาติ สร้างชีวิตของบุคคลให้มีความประณีต  
แตกต่างกันออกไป

คือ ความเป็นผู้มีผิวพรรณสวยงาม

คือ มีเสียงไพเราะน่าฟัง ฟังแล้วสบายหู สบายใจ

คือ มีทรวดทรงสมส่วน เหมาะสม ไม่สูงนัก  
ไม่ดำนัก ไม่อ้วนนัก ไม่ผอมนัก ไม่ดำนัก ไม่ขาวนัก

มีรูปงาม ความเป็นใหญ่ในฐานะตำแหน่งต่าง ๆ  
ทรงแสดงว่า

สิ่งทั้งปวงที่ได้นั้นเกิดขึ้นจาก บุญญานิติ ขุมทรัพย์  
คือบุญ

ดังนั้น จึงทรงเน้นไว้ในที่หนึ่งว่า

**การให้ข้าวปลาอาหารทั้งหลาย เป็นการให้กำลัง**

ให้กำลังแก่ใคร? ให้กำลังแก่ผู้รับ แต่ว่าตนเอง  
ก็จะได้บุญ ซึ่งเกิดขึ้นจากกุศลเจตนา ในขณะนั้น ๆ

การทำบุญ ในแง่ของภาคปฏิบัติทางจิตแล้ว ท่าน  
จะเห็นว่า เราก็กได้ผลในขณะนั้น ๆ ทำดี เราก็กได้ทำ  
ดีได้เป็นคนดี ได้มีความสุข ได้มีความเอิบอิมใจ เกิด  
ขึ้นในขณะนั้น ๆ

ในแง่ของความภาคภูมิใจ ความปิติก็เกิดขึ้นแก่  
ใจของเราในขณะนั้น ๆ ได้แก่การยอมรับนับถือของ  
บุคคลอื่น ภายในสังคม ก็เกิดขึ้นในขณะนั้น ถ้ามีคน  
พบเห็น

ในทัศนะของสังคมที่มองเรา ก็จะถูกกำหนดด้วย  
การกระทำว่า เป็นคนดี มีศีล มีธรรม การดลบันดาล  
นั้นจะก่อให้เกิดเป็นพลังขึ้นมา ซึ่งพลังในลักษณะนี้ มี  
เรื่องที่แปลกแต่จริงเกิดขึ้น เมื่อคราวเกิดอุทกภัยที่  
ภาคใต้

มีท่านผู้หนึ่ง ถูกคลื่นซัดตกลงไปในทะเล ลอยคอ  
อยู่ในทะเลจากแหลมตะลุมพุก ที่ปากพนังจนมีคนช่วย  
ไว้ที่สงขลา ปรากฏว่าร่างกายแข็งแรงดี ไม่มีอาการ  
แสดงถึงความอ่อนเพลีย เมื่อมีการตรวจสอบกัน ปรากฏ  
ว่า แกบอกว่าเป็นเรื่องแปลก พอตอนเที่ยงของทุก ๆ  
วัน จะมีกำลังกลับคืนมา แล้วแข็งแรงเหมือนเดิมทุก ๆ  
เที่ยงวัน

ปัญหาว่า ตอนเที่ยงวันนั้น มีอะไรเกิดขึ้น?

เมื่อสอบถามกันปรากฏว่า ญาติพี่น้องเข้าใจ  
ว่าแกตายแล้ว ก็ทำบุญอุทิศกุศลเป็นทักษิณานุปาทาน  
นิมนต์พระมาสวด แล้วก็ถวายสังฆทานอุทิศกุศลไปให้  
เวลากรวดน้ำอธิษฐานใจนั้นตกเวลาเที่ยงพอดีทุกวัน  
ซึ่งเป็นการบำเพ็ญบุญในตอนเพล คือ ถวายภัตตาหาร  
เพลแก่พระสงฆ์ให้ลองสังเกตว่าพอพระลง “ภวนตุเต”  
มักจะเที่ยงพอดี จะลงในลักษณะนั้น เพราะฉะนั้น  
จึงหะก็สอดคล้องกัน แสดงให้เห็นว่า ผลบุญ ผล  
อานิสงส์ในรูปของการดลบันดาลนั้น ที่จริงไม่ได้ดล  
บันดาลให้เฉพาะผู้ทำเท่านั้น แต่สามารถดลบันดาล  
ให้เกิดขึ้นแก่คนที่เขาไม่ได้ทำ แต่ผู้ทำต้องการจะให้  
เกิดผลในลักษณะนั้นแก่เขา ก็เกิดขึ้นได้ด้วย



## การให้เสื้อผ้าสิ่งของต่าง ๆ เป็น การให้ผิวพรรณ

เป็นความสวยงาม น่าดู น่าชมของบุคคลทั้งหลาย จะสังเกตได้ว่า ในแง่ของกายภาพจริง ๆ คนเราแม้แต่ พ่อ แม่ คนเดียวกัน ผิวพรรณก็ไม่เหมือนกัน มีผิว หนาบาง ผิวละเอียด แตกต่างกัน จะดำ หรือ ขาว ก็ ตามจะมีความแตกต่างกันนั้นเพราะผลของท่าน ที่ให้ ไว้ไม่เหมือนกัน

พระมหากัจจายนเถระ ที่ท่านบอกว่ามีผิวเหมือนกับทองคำ ก็เกิดขึ้นจากผลที่ท่านให้ไว้ดีแล้ว เป็น ที่น่าดู น่าชมของบุคคลทั้งหลาย

ข้อนี้ท่านลองสังเกต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นั้น ตั้ง ๔๐ กว่าปีแล้ว เสด็จไปที่ไหน แม้แต่ที่หน้า วัดบวรฯ เองเสด็จมาบ่อยเกือบทุกเดือน แต่ครั้ง จะมีคนที่หน้าวัดนั้นเองออกมามุงดูเฝ้ารับเสด็จอยู่ ข้อนี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า เป็นผลของท่านที่ทรงให้ไว้ ดีแล้ว สามารถสร้างความประทับใจ ความตรึงตา ความชื่นชม ยินดี ที่ได้พบได้เห็น ได้ดู ได้ชม

เพราะฉะนั้น ผลของท่านจึงออกมาในรูปแบบของ การดลบันดาล แต่ก่อนจะดลบันดาลนั้นเราก็ได้ไว้ในตอนต้น ดังที่กล่าวมาแล้ว

## **การให้ยานพาหนะ เป็นการให้ ความสุข**

ในขณะที่เดียวกันตนเองก็มีความสุข ที่ได้ช่วยเหลือ  
เกื้อกูลแก่บุคคลอื่นได้บริจาคยานพาหนะ สนับสนุน  
ส่งเสริมบุคคลอื่น จะด้วยวิธีใดก็ตาม

ถ้ายังทำกับท่านซึ่งมีศีล มีกัลยาณธรรมสูง ผล  
ทานนั้นก็จะมีประณีตมากยิ่งขึ้น และออกมาในรูปผล  
บันดาลคือ สามารถจะครองชีวิตอยู่โดยปราศทุกข์  
และความสุขจะติดตามบุคคลนั้นไปเป็นดุจเงาที่ติดตาม  
บุคคลนั้นไป ฉะนั้น

อย่างที่ทรงแสดงไว้ในธรรมบทว่า

“ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่  
สำเร็จมาแต่ใจ ถ้าใจประกอบด้วยสุจริต ทางกาย  
ทางวาจา ทางใจแล้ว การพูดก็ตาม การทำก็ตาม จะ  
เป็นบุญ เป็นกุศล และบุญกุศลนั้นก็ติดตามบุคคล  
นั้นไป เหมือนเงาที่ติดตามบุคคลนั้นไป ฉะนั้น”

## **การให้ประทับเป็นการให้ดวงตา**

การให้ประทับแสงสว่าง เพื่อบูชาพระรัตนตรัย  
เพื่อส่องทางเพื่อช่วยเหลือแก่บุคคลทั้งหลาย ให้เห็น  
ถนนหนทางต่าง ๆ ไม่ให้เกิดภัย เกิดอันตราย เราก็ค  
ได้ทำดีในขณะที่นั้นได้เป็นคนดีในขณะที่นั้น ได้มีความสุข

ปลาบปลื้มใจในขณะนั้น ได้รับสถานะยกย่องจากสังคม  
ในขณะนั้น ๆ แต่ในรูปของการดลบันดาลนั้น จะทำ  
ให้มีสายตาดี มีดวงตาดี ไม่มีโรค ไม่มีภัย ไม่มีผ้า ไม่มีมัว  
มีดวงตาที่แจ่มใส

เพราะฉะนั้นที่ท่านแสดงเรื่องคนบางคนที่มียดวงตา  
สวยงามมากก็เพราะผลของการให้ประทีป คือ บูชา  
พระรัตนตรัย ด้วยประทีป เชิงเทียน ในสมัยโบราณ  
ก็จะคงจะเป็นน้ำมันมากกว่าที่จะเป็นเทียน แต่ก็นับว่า  
คือการให้แสงสว่าง

บรรดาการให้ทั้งปวงนั้น มาถึงรูปของวัตถุทาน  
ทรงแสดงไว้โดยสรุปว่า

## **ใครให้ที่อยู่อาศัย คนนั้นชื่อว่า ให้ทุกอย่าง**

หมายความว่า ในส่วนของวัตถุทานทั้งหลาย  
พูดไปพูดมาก็มีมากมาย ถ้านับสิ่งที่เราให้ก็มีอยู่  
เป็นอันมากเป็นเรื่องกิริยาปฏิบัติกิริยา

แต่ในที่สุด ทรงสรุปไว้ว่า ใครให้ที่อยู่อาศัย  
ชื่อว่าให้ทุกอย่าง เป็นรูปของเสนาสนะทานการให้ที่อยู่  
อาศัย แต่พึงเข้าใจว่า โดยความหมายของการประพฤติก  
ปฏิบัติแล้วอาจจะทำอะไรก็ได้ ไม่จำเป็นจะต้องเป็นเรื่อง

ของวัดเสมอไป คือ ให้เป็นสาธารณประโยชน์แก่ใคร ๆ เช่น ศาลาพักร้อน โรงพยาบาล โรงเรียน วัดวาอารามต่าง ๆ สรุปว่าสาธารณกุศลที่คนเป็นอันมาก เข้าไปใช้สอย แม้จะเจาะจงบุคคลแต่ก็มีผลคงจะลดหลั่นลงมา

ที่ว่าเป็นการให้ทุกอย่าง หมายความว่า ให้ทั้งในส่วนของกำลัง ให้ทั้งในส่วนของผิวพรรณ ให้ทั้งในส่วนของคุณสมบัติ ให้ทั้งในส่วนของคุณสมบัติ แม้ที่เรามุ่งมาดปรารถนา คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ที่เป็นพรทั้ง ๔ ประการ ซึ่งเราพูดถึงกันอยู่เสมอ นั้น ก็เกิดขึ้นมาด้วย แรงบุญกุศลของการให้สถานที่อยู่อาศัยด้วย

เพราะอะไร? เพราะคนเข้าไปอยู่อาศัยในสถานที่ใดแล้ว ก็สามารถขจัดความทุกข์ ความเดือดร้อน ขจัดภัยอันตรายทั้งจากภายในและภายนอกได้ ให้ความสงบใจ ให้ความสุขใจแก่บุคคลผู้นั้น เป็นการสร้างเหตุเพื่อให้ตนได้รับผลในลักษณะอย่างเดียวกัน

ในรูปของการดลบันดาลนั้น เราพบเห็นพระเถระบางรูปในสมัยนี้หรือแม้ในสมัยพุทธกาล ท่านอยู่ในที่ไหน ท่านได้รับแต่ความสุข คนอยากจะทำอะไร เสนาสนะถวาย คนอยากให้เสนาสนะแก่ท่าน อยากให้อาหารแก่ท่าน อยากให้ผ้าแก่ท่าน

พระสิวลีเถระ คนอยากถวายอาหาร มีพระเดินตามหลังมาเป็นร้อย ๆ ไปก็มีคนตักบาตรเต็มหมัด แต่ถ้าไม่มีพระสิวลีนำหน้าคนก็ไม่ค่อยจะตักบาตรเท่าไร

พระอานนท์เถระ มีคนชอบถวายผ้า ผ้าราคาแพงที่สุด ดีที่สุด มากที่สุด มารวมอยู่ที่พระอานนท์ คนอยากจะทำบุญกับท่านเพราะเห็นแล้วอยากจะทำถวาย

พระมหากัสสปะเถระ คนอยากจะทำถวายอาหาร อยากจะทำถวายขนมอะไรที่ตัวมีอยู่ พอเห็นท่านจะอยากถวาย แม้เด็ก ๆ ไปเที่ยวกันเป็นร้อย ๆ ไปเที่ยวคล้าย ๆ ทศนาครในปัจจุบัน พ่อแม่เตรียมขนม เตรียมอาหารให้เด็กไป เด็กไปเห็นพระมหากัสสปะ วิ่งพรุเข้าไปถวายหมด ก็คงจะมีพระติดตามมากจึงสามารถรับไว้ได้

นี่คือลักษณะของบุญญาธิการ ซึ่งเป็นผล เป็นอานิสงส์ที่ท่านเหล่านั้นกระทำเอาไว้

ดังนั้นจะเห็นว่า แม้คนเราปัจจุบันจะดูที่พระหรือฆราวาสก็ได้ คนบางคน มีผลของการดลบันดาลที่ค่อนข้างอัศจรรย์ คือ จะได้ในสิ่งที่คนอื่นอยากได้แต่ไม่ได้ แต่ท่านเองแม้จะไม่อยากได้ก็ได้เอา ๆ จนเหลือเฟือ ต้องไปเฉลี่ยช่วยเหลือเกื้อกูลแก่บุคคลอื่น นั่นคือ ผลบุญในรูปของการดลบันดาล ที่เราหาคำตอบไม่ได้ แต่ว่าในแง่ของความจริงแล้ว คำตอบมี คือ ทรงแสดงว่า

สิริมิ่งขวัญต่าง ๆ สิ่งที่ดีงามต่าง ๆ ย่อมมาสู่คนที่  
ที่มีบุญ ใครมีบุญญานิการมาก สิ่งเหล่านั้นก็จะมาสู่  
สำนักของบุคคลเหล่านั้น

การบำเพ็ญบุญอันเป็นทางมาของโภคสมบัติและ  
บริวารสมบัติที่น่าศึกษาอีกประการหนึ่งคือการทอด  
ผ้าป่าสามัคคี

การทอดผ้าป่านั้น ก็แสดงถึงความเฉลียวฉลาด  
ของพุทธศาสนิกชนฝ่ายฆราวาส เราจะเห็นว่ารูปแบบ  
พิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายนั้น ที่ไม่ใช่เรื่อง  
ของพระคิด แต่เป็นเรื่องของชาวบ้านเขาคิดกันเอง เมื่อ  
เห็นว่า

ตนเองสามารถจะได้รับประโยชน์จากที่ใด ๆ โดย  
วิธีใด ๆ ก็จะใช้ความเพียรพยายามในที่นั้น โดยวิธี  
นั้น ๆ

ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรง  
แสดงไว้ว่า

บุคคลจะได้ประโยชน์ในที่ใด ๆ โดยวิธีใด ๆ ก็  
ให้ใช้ความเพียรพยายามในที่นั้น ๆ โดยวิธีนั้น ๆ

การทอดผ้าป่าเป็นผลจากการสังเกตของชาวบ้าน  
ไม่มีพระไปบอกเขา คือในยุคต้นนั้นพระต้องไปเที่ยว  
เก็บผ้าที่เขาทิ้งไว้ตามป่าช้า ส่วนมากเป็นผ้าห่อศพ  
เมื่อศพเน่าเปื่อยไปแล้ว ผ้าเหล่านั้นก็ยังมีอยู่ ท่านก็จะ

เอามาซักมาเย็บมาย้อมทำเป็นจีวร ตอนแรก ๆ ก็คงจะห่มกันไปธรรมดา ๆ เพียงตัดเป็นรูปจีวรอย่างในปัจจุบันในตอนหลังเมื่อพระอานนท์มาบวชแล้ว การหาผ้าในลักษณะนี้บางครั้งก็ต้องเก็บเศษผ้า กว่าจะมาปะติดปะต่อเป็นผืนได้ต้องใช้เวลานาน

ชาวบ้านสังเกตเห็นว่า พระไปเที่ยวเก็บเศษผ้าที่เขาทิ้งไว้ในที่ต่าง ๆ มานุ่งห่มกันก็เกิดอยากจะทำบุญ แต่เอาไปถวายท่านไม่รับ ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร เลยเอาผ้าตัวเองไปคลุกฝุ่น แล้วก็โยนทิ้งเอาไว้ เพราะฉะนั้นบังสุกุล แปลว่า ผ้าคลุกฝุ่น

ผ้าบางผืนอาจเป็นผ้าสะอาด ๆ แต่ชาวบ้านเขาเอาไปคลุกฝุ่น เพื่อให้พระเห็นว่าเป็นผ้าสกปรก ที่เขาทิ้งแล้ว พระเดินไปเจอ ท่านจะต้องสอบถามก่อนว่า

“ผ้านี้มีเจ้าของไหม? ถ้าไม่มีเจ้าของ อาตมาจะถือเอาเป็นผ้าบังสุกุล” จะประกาศ ๓ ครั้ง เมื่อไม่มีใครตอบ ท่านก็ถือว่าไม่มีเจ้าของ ท่านก็จะเอาไปซัก ไปเย็บไปย้อมทำเป็นจีวร

ต่อมาก็ไม่เอาไปคลุกฝุ่นแล้ว เพราะว่าหลักสำคัญไม่ได้อยู่ที่เปื้อนฝุ่น สำคัญอยู่ที่ไม่มีเจ้าของ พอชาวบ้านเห็นพระเดินไปก็เอาผ้าไปซุกไว้ตามกิ่งไม้ ตามพุ่มไม้วางไว้ พระท่านเดินไปเจอ ก็มองซ้าย มองขวา ก็

สอบถามเหมือนเดิม เมื่อไม่มีเจ้าของท่านก็เอาไป การปฏิบัติแนวนี้มีการปรับเปลี่ยนกันมาโดยลำดับจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบัน ทำเป็นรูปแบบพิธีกรรม แต่รักษาเจตนารมณ์เดิมไว้ คือเป็นการถวายโดยไม่เจาะจง แต่จะทำอย่างไรจึงจะได้ผลอันสูงสุดมากขึ้นไปกว่านั้นก็ทำนองเดียวกับถวายผ้ากฐินคือ ไปเน้นที่บริวาร เพราะตัวผ้าที่จริงเป็นผ้าผืนเดียว คือ ผ้ากฐิน เวลานี้ก็เรามาเน้นที่บริวารว่า ถวายผ้าผืนเดียว ก็ได้แก่พระรูปเดียว ก็จะเอาไปทำอย่างอื่นก็ทำไม่ได้จึงไปเน้นที่บริวาร คือ จตุปัจจัย ที่สามารถให้ประโยชน์ได้สารพัด โดยบอกวัตถุประสงค์ของการให้จตุปัจจัย

ส่วนผ้าบังสุกุล ก็คงรักษาขอบข่ายของคำว่าบังสุกุลเอาไว้ นี่คือการเฉลียวฉลาดของพุทธศาสนิกชนฝ่ายชาวบ้าน ที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา และต้องการจะสะสมคุณทรัพย์คือ บุญเอาไว้ เพื่อเป็นเสบียงเลี้ยงตนในปัจจุบัน และเป็นที่พักพิงนักไปภายภาคหน้าเพราะว่าการกระทำบุญนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ว่า

**“ถ้าบุคคลจะกระทำบุญ ให้ทำบุญนั้นบ่อย ๆ ให้ปลุกฝังความพอใจในการกระทำบุญนั้น เพราะบุญที่บุคคลกระทำไว้แล้ว จะนำความสุขมาให้”**



เนื่องจากอะไร? เนื่องจาก  
บุญนั้นจะเป็นที่พึ่งพำนักของบุคคลทั้งหลาย ทั้ง  
ในโลกนี้และในโลกอื่น

และได้ทรงแสดงไว้ว่า

“บุคคลผู้มีบุญ ซึ่งได้กระทำไว้แล้ว ย่อมบันเทิง  
ในโลกนี้ ละโลกนี้ไปแล้วย่อมบันเทิง เขาย่อมบันเทิง  
ในโลกทั้ง ๒ เพราะมองเห็นว่า เราได้ทำบุญไว้แล้ว”

เพราะฉะนั้น คนที่ทำบุญเอาไว้ จนจิตใจเป็นบุญ  
เป็นกุศล มีความสงบเย็น ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่ไม่กลัวต่อ  
ปรโลก คือ ตายเมื่อไรก็ได้ แต่จะไม่ฆ่าตัวตาย ใน  
ขณะเดียวกันท่านก็พร้อมที่จะตาย

ในความรู้สึกของคนที่มีบุญนั้น ถือว่า การตาย  
เหมือนกับจากกะดือบไปอยู่ ปราสาท แต่สำนวน  
ในสมัยพุทธกาลนั้น ท่านใช้คำว่า “เหมือนทำลาย  
ภาชนะดิน แล้วไปใช้ภาชนะทองคำ” “คือจะมองไปใน  
ตัวรูปร่างกายว่า รูปร่างกายของมนุษย์นั้นเป็นกาย  
เน่า สำหรับความรู้สึกของเทวดาแล้ว กลิ่นเหม็น  
สาบมนุษย์นั้นปรากฏแก่จมูกของเทวดา อันเป็นทิพย์  
ในที่ไกลตั้ง ๑๐๐ โยชน์

เมื่อตายไปแล้ว ไปได้กายทิพย์ เป็นเทพบุตร เป็น  
เทพธิดา ที่รุ่งเรืองด้วยรัศมีต่าง ๆ เพราะฉะนั้น การ  
อุปมาเหมือนกระดือบ ปราสาทก็เป็นการพูดในแง่

สถานที่อยู่ การพูดภาษาขณะเดิน ไปใช้ภาษาขณะทองคำนั้น  
พูดในรูปร่างกาย แต่โดยความหมายก็เป็นเช่นเดียวกัน  
หมายความว่า จะได้สิ่งที่ดีขึ้น ประณีตขึ้น

เพราะฉะนั้น บุญกุศลทั้งหลายจึงเป็นเรื่องทรง  
สอนไม่ให้ประมาท เพราะสิ่งนี้แหละที่จะเป็นเสบียง  
เลี้ยงตนเป็นที่พึ่งพำนักเป็นสหายคู่ใจ ที่จะให้การ  
คุ้มครองรักษาสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม จนถึงเป็นบารมี  
ธรรมที่จะน้อมนำให้บุคคลใกล้ชิดต่อมรรคผลนิพพาน  
อันเป็นอุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

ประเด็นสำคัญในการกระทำ จำเป็นจะต้อง  
พยายามมองให้เห็นเหตุเห็นผล ที่เป็นกระบวนการ  
ดังกล่าวไว้แล้วในตอนต้น ใช้ปัญญาพิจารณาสอดส่อง  
ให้ดี เพื่อไม่ให้ตกเป็นเครื่องมือของบุคคลซึ่งมองเห็น  
ว่า ตรงนี้เป็นจุดแข็ง แต่มันเป็นจุดอ่อน ข้อนี้ให้ลอง  
สังเกตว่า บางทีจุดแข็งอาจเป็นจุดอ่อนได้

บางคนเป็นคนใจบุญ ใจกุศล พร้อมที่จะเสียสละ  
ช่วยเหลือ เกื้อกูลบุคคลอื่น บางทีอาจจะเข้าทำนอง  
ใจดีผีเข้า คือ ช่วยเขาไปเรื่อย กลับปรากฏว่า ถูก  
คนหลอกหลวงดัมดุนกันด้วยวิธีการต่าง ๆ ถ้าเราคุม  
ใจไว้ได้ มันก็ไม่แปลกอะไร ถือว่า ทำบุญไปแล้ว แต่  
ถ้ากุมใจไว้ไม่ได้ จะเกิดโทษะ

ในที่สุด จะเกิดการหวาดระแวง แม้คนที่เข้ามา  
อาจจะเป็นคนดี แต่ก็เกิดระแวงไปหมด

ดังนั้นการใช้ปัญญา เป็นประทีปส่องทางในการ  
ดำเนินชีวิต พยายามต่อสู้กับข้าศึกของจิตที่เป็นตัว  
ขัดขวาง ไม่ให้เรากระทำบุญไม่ว่าจะเป็นทาน เป็นศีล  
เป็นภาวนา ก็ตามให้ชนะให้ได้บ้าง แม้การให้ทาน  
บางระดับไม่ต้องสละสิ่งของอะไรก็เป็นทานแล้วนั้น  
คืออภัยทาน

อีกระดับหนึ่ง ก็ไม่ต้องสละวัตถุสิ่งของ เป็นการ  
ชี้แจง การให้เหตุผลการบอกกล่าวสิ่งที่ตึงามต่อกัน  
และกันชื่อว่า เป็นธรรมทาน

ซึ่งในแง่ของความเป็นผลแล้วชนะการให้ทั้งปวง  
เพราะฉะนั้น การสะสมบุญเอาไว้ จึงนำสุขมาให้  
เป็นประการสำคัญ และสุขนั้นจะเกิดขึ้นในขณะนั้น ๆ  
ในขณะต่อไปและในโอกาสภายภาคหน้า

ผู้มีปัญญา เมื่อพิจารณาเห็นผล เห็นอานิสงส์ดัง  
กล่าวแล้วจึงไม่ประมาท ในบุญญกิริยาทั้งหลาย ดัง  
กล่าว

การให้ทาน เป็นปัจจัยให้เกิดการอยู่เย็นเป็นสุข  
ได้อย่างไร?

ความสุขของคนเรานั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจาก การลดของกิเลส และการเพิ่มขึ้นแห่งธรรม โดยจิตใจ มีปัญญาเพิ่มขึ้น มีความบริสุทธิ์เพิ่มขึ้น มีความรักความ เมตตากรุณาสูงขึ้นเป็นหลักสำคัญ ที่ท่านแสดงสุดยอด ของความสุขไว้ว่า “ดับเพลิงกิเลสและเพลิงทุกข์ได้” การดับเพลิงกิเลสและเพลิงทุกข์ได้นั้น เป็นเหตุให้ คนเข้าถึงบรมสุขคือนิพพาน เพราะฉะนั้น ความสุข ไม่ว่าจะมาจากระดับใดก็ตาม ล้วนเป็นผลที่สืบเนื่อง มาจากการลดของกิเลส การเพิ่มขึ้นของธรรมะดังกล่าว

การบำเพ็ญบุญระดับท่านนั้น ในกรณีของวัตถุ ทาน คือการให้วัตถุสิ่งของ ทรัพย์สินเงินทอง ผู้ให้ต้อง สามารถลดละ ความโลภ ความตระหนี่ในของที่ตนจะ ให้ลงไปได้ จึงจะสามารถให้ท่านได้

อภัยทาน คนที่ทำได้จะต้องสามารถขจัด บรรเทา ความโกรธ การผูกโกรธ ความอฆาต พยาบาทลงไปได้ก่อน จึงจะสามารถให้อภัยต่อคนนั้น ๆ ได้

ธรรมทาน คนที่ให้ต้องสามารถลดละบรรเทา ความเขลา ในเรื่องที่ตนจะสอนในเบื้องต้น ทั้งต้องมี ความเมตตาต่อคนที่ตนสอน ไม่ตระหนี่ในสิ่งที่ตนจะ บอกกล่าวชี้แจง

แต่การให้ท่านทุกระดับ จะต้องมีความเข้าใจ เข้าก้ำกับ เสมอไป มากบ้างน้อยบ้าง ตามสมควรแก่กรณีนั้น ๆ

การอยู่ร่วมกันของคนภายในสังคมนั้น จุดเชื่อมโยงที่สำคัญคือ “ความมีน้ำใจต่อกัน” ถ้าจะพูดให้ชัดแล้วจะพบว่า ความมีน้ำใจต่อกันนั้นเกิดขึ้นมาจาก “การให้ต่อกันและกันทั้งในส่วนของสิ่งที่เป็นรูปธรรม และเป็นนามธรรม ชีวิตจึงขึ้นอยู่กับ “การให้กับการรับ”

การให้ ทำให้ผู้ให้ได้ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง และเป็นผู้สร้างกตัญญูกตเวทีกุศลขึ้นมา ในขณะที่ทำตนให้เป็นบุพการีของผู้ที่ตนให้

การรับ ทำให้ผู้รับเกิดความสำนึกกตัญญูกตเวทิต่อคนที่ให้ตน มองท่านที่ให้ตนว่าเป็นบุพการีที่จะต้องสำนึกกตัญญูต่อท่าน

จากความรู้สึกร่วมกันของทั้ง ๒ ฝ่ายในลักษณะนี้ ย่อมสร้างความรักความเคารพนับถือ ผูกพันระหว่างคนสองฝ่ายให้ดำรงอยู่ตลอดไป

การให้จึงเป็นปัจจัยให้เกิด “การอยู่ร่วมกันอย่างอยู่เย็นเป็นสุขเสมอมา” คติไทยท่านจึงสอนเหตุปัจจัยให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขโดยสรุปว่า “ปลูกไมตรีอย่างรู้รัง สร้างกุศลอย่างรู้โรย” เพราะจิตที่มีไมตรี และสามารถสร้างกุศลได้อย่างต่อเนื่องนั้น คือจิตที่มีการลด ละ บรรเทาความโลภ โกรธ หลงลงได้ในระดับใดระดับหนึ่งนั่นเอง

ข้อนี้ในทางพระพุทธศาสนา พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงแสดงเรื่องทาน การให้ ทั้งในรูปของการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ บูชา พร้อมด้วยเหตุผลไว้โดยนัยะต่าง ๆ เป็นอันมาก เช่น

- บุญอันเลิศย่อมเจริญแก่บุคคลผู้ให้ทานใน วัตถุอันเลิศ อายุ วรรณะ ยศ เกียรติ สุข กำลัง อันเลิศก็เจริญด้วย.

- นรชนผู้ให้สิ่งที่ดีสิ่งที่เลิศ ที่ประเสริฐ ย่อม เป็นผู้มีอายุยืนมียศในภพที่ตนเกิด

- พึงนำสมบัติออกด้วยการให้ทาน, วัตถุที่ให้ แล้วย่อมเป็นอันนำออกก็แล้ว วัตถุที่ให้แล้วย่อม มีความสุขเป็นผล ส่วนวัตถุที่ยังมิได้ให้นั้น ห้าม ความสุขเป็นผลเสมอไปไม่.

- บุคคลให้ทานเป็นต้นในปางก่อน ย่อมให้ สุขในบัดนี้ เหมือนต้นไม้ถูกรดน้ำที่โคน แต่ให้ผล ที่ยอดฉะนั้น

- หวังน้ำที่เต็มย่อมยังมหาสมุทรสาครให้เต็ม ได้ฉับไค ทานที่ให้แต่โลกนี้ย่อมสำเร็จแก่ผู้ละ โลก นี้ไปแล้วฉับนั้น.

- ผู้ใดไม่ให้ทานในคนที่ไม่ควรให้ ย่อมให้ ในคนที่ควรให้ ผู้นั้นแม้ประสบความเสื่อมเพราะ อันตรายก็ย่อมได้สหาย

- ผู้ใดให้ทานในบุคคลที่ไม่ควรให้ ไม่ให้  
ในคนที่ควรให้ ผู้นั้นถึงความเสื่อมเพราะอันตราย  
ย่อมไม่ได้สหาย

- ผู้ให้ข้าวชื่อว่าให้กำลัง ผู้ให้ผ้าชื่อว่าให้  
ศิวพรรณ ผู้ให้ยานพาหนะชื่อว่าให้ความสุข ผู้ให้  
ประทีปชื่อว่าให้จักขุ ผู้ใดให้ที่อยู่อาศัยผู้นั้นชื่อว่า  
ให้ทุกอย่าง ผู้ใดพร่ำสอนธรรมผู้นั้นชื่อว่าให้สิ่งที่ไม่ตาย.

พึงตระหนักว่า การให้ทานนั้นคือการทำบุญที่  
เรียกว่า ทานมัย คือบุญที่เกิดขึ้นจากการบริจาคทาน  
ผลานิสงส์ของการทำบุญนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรง  
แสดงไว้ในที่ต่าง ๆ เป็นอันมากเช่น

- ไม่ควรดูหมิ่นว่าบุญมีประมาณน้อยจักไม่ได้  
ผล หยาดฝนที่ตกลงมาที่ละหยาด สามารถทำภาชนะ  
ที่รองรับให้เต็มได้ฉันใด ผู้มีปัญญาสั่งสมบุญที่ละ  
น้อย ๆ ย่อมเต็มได้ด้วยบุญฉันนั้น

- ถ้าบุคคลพึงทำบุญ ควรทำบุญนั้นบ่อย ๆ ควร  
ทำความพอใจในบุญนั้น เพราะการสั่งสมบุญนำ  
ความสุขมาให้

- ผู้ทำบุญ ย่อมเพลิดเพลินในโลกนี้ ละโลกนี้  
ไปแล้วย่อมเพลิดเพลิน ชื่อว่าเพลิดเพลินในโลกทั้ง

สอง เขามีความเพลิดเพลิดว่าเรา"ได้ทำบุญ"ไว้แล้ว  
"ไปสู่สุคติย่อมเพลิดเพลิดมากยิ่งขึ้น.

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ แม้จะมีการจำแนกแสดง  
ไว้พิสดารในที่ต่าง ๆ โดยวิธีต่าง ๆ และในระดับต่าง ๆ  
แต่เมื่อก้าวโดยสรุปแล้วจะพบว่า

การที่จะสามารถอยู่เย็นเป็นสุขได้นั้น จะต้อง  
อยู่เย็น คือไม่ถูกแผดเผาด้วยแรงกิเลสมากเกินไป  
เพราะกิเลสนั้น ทรงอุปมาว่าเหมือนไฟ หากมากเกินไป  
ไปจะไม่อาจควบคุมได้ การเผาไหม้ทำลายก็จะเกิดขึ้น  
หากควบคุมไว้ได้ ก็สามารถจะหาประโยชน์ไฟได้มาก  
เช่นกัน เพราะตราบใจที่ยังเป็นโลกอยู่ คงไม่อาจขาด  
ไฟได้

ดังนั้น บนเส้นทางที่จะช่วยให้คนอยู่เย็นเป็นสุข  
พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงไว้โดยสรุป แก่ชาวโลก ทั้ง  
๒ กลุ่มคือ

นักบวช ให้เจริญศีล สมาธิ ปัญญา

ผู้ครองเรือน ให้เจริญทาน ศีล ภาวนา

ใครสามารถดำเนินชีวิตไปบนเส้นทางดังกล่าว  
ย่อมได้จะสามารถครองชีวิตชนิดที่เรียกว่า อยู่เย็นเป็น  
สุขได้ ทั้งในชาติปัจจุบันและในชาติต่อ ๆ ไป ตาม  
สมควรแก่การประพฤติปฏิบัติ



# คติธรรม คติชีวิต





## ๑. ความทุกข์ ความสุข

- เมื่อไม่รู้ว่า ทุกข์เป็นอย่างไรแล้ว จะไปดับทุกข์ได้อย่างไร

- ความทุกข์ของคนอื่นเป็นภาระของสังคม แล้วเป็นภาระของเราด้วยหรือไม่

- ทุกข์ในร่างกายมนุษย์นั้นย่อมเกิดขึ้นอย่างแน่นอนตามธรรมชาติ แต่ถ้าเรารู้เท่าทัน มองเห็นเข้าใจ และละได้จะทำให้ใจเป็นสุข

- ถ้าพึ่งทุกข์จากการหาอาหารมาเลี้ยงชีพก็หนักหนาสาหัสอยู่แล้ว ท่านยังจะเปิดศึกทะเลาะวิวาทสร้างภัยแก่ตัวอีกหรือ

- ก็มีเพียงทุกข์เท่านั้นที่เกิดขึ้น ทุกข์ทั้งหลายทั้งปวงนั้นแหละที่ตั้งอยู่ ถ้าจะให้ดับสิ้นไป ก็ไม่ใช่อะไรคือดับทุกข์

- สุขและทุกข์อยู่ที่ใจมิใช่หรือ

- ถ้าจะถือยอมเป็นทุกข์ไม่สุขใส

- ใจไม่ถือก็เป็นสุขไม่ทุกข์ใจ

- ไม่อยากได้ความสุขหรือทุกข์นา

- ละการใช้อารมณ์และใช้เหตุผลจะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

- รู้ว่าเกาะเกี่ยวกับความทุกข์แล้วจะเกิดทุกข์ แต่ทำไมไม่เกาะเกี่ยวความสุขอันแท้จริงในธรรม

- เมื่อรู้ว่าความทุกข์ละทิ้งได้ แต่ทำไมเราไม่ถ่ายโอนละทิ้งเสีย

- สิ่งต่าง ๆ เกิด ดับ แปรปรวน มีแต่แผดเผา ร้อนรุ่มทุกข์ทรมาน เราดูเห็นกันอยู่ แต่ทำไมไม่ยอมรับ

- โลกนี้วุ่นวายเพราะเราไปหาความทุกข์

- การถ่ายถอน ผ่อนคลาย ไล่กำหนด และฝึกหัด สร้างปัญญา ลดสะสม คงไม่นาน พ้นจากทุกข์ สุขชื่นชม ความตรอมตรม อยู่ที่ใจ ไม่ใช่กรรม

- ความไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันเป็นสุขในโลก

- การกระทำเพื่อความสุขแก่ชาวโลก เพื่อประโยชน์แก่อกุศล และอนุเคราะห์ชาวโลก เป็นภารกิจของเราที่เราบางคนยังไม่ได้ทำเลยแม้จนวนัย โทล็ดตายเช่นนี้

- ถ้าตั้งความหวังไว้มาก หากผิดหวังจะทุกข์ โศกมากยิ่งขึ้น ถ้าตั้งความหวังไว้น้อย หากผิดหวัง ความทุกข์จะน้อยลง ถ้าไม่ตั้งความหวังแต่กระทำ ให้ดีที่สุด ความผิดหวังก็จะไม่มี

## ๒. จิตใจของคน

- จิตที่ฝึกจนเชื่องแล้ว ย่อมสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ถ้าไม่ฝึกให้เชื่องแล้วจะเอาอะไรไปใช้

- การมีจิตใจมั่นคงเปรียบประดุจศิลาที่ตั้งมั่นไม่หวั่นไหวต่อลมทั้ง ๔ ทิศ จิตใจที่อ่อนไหวคงเปรียบได้กับดินที่ฟุ้งกระจาย ย่อมหวั่นไหวปลิวไปตามแรงลม

- ผู้ฉลาดในประโยชน์พึงกระทำในที่ซึ่งจิตของท่าน ผู้ได้บรรลุทางอันสงบได้กระทำมาแล้ว

- คุณความดีเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจคนได้

- เคยคิดไหมว่า แต่งกายท่านเสียค่าใช้จ่ายเท่าไร แต่แต่งใจท่านเสียอะไรบ้าง

- คนเราควรจะยึดถือเอาความถูกต้อง มิใช่ความถูกต้อง

- จิตของคนเหมือนลูกโคที่กำลังชน ต้องเอาเชือก (สติ) ถ่วงไว้กับหลัก (อารมณ์ของกรรมฐาน)

- การทำผิดโดยจงใจ การให้อภัยก็ช่วยอะไรไม่ได้มากนัก

- ความสำเร็จของชีวิตอยู่ที่จิตเข้าใจ มิใช่ฆรรุกรรมเก่าดลบันดาล

- ปัญหามันเกิดที่ไหนต้องพาใจไปดับที่นั่น

● ถ้าเราฝึกจิตให้มั่นคงแล้ว โหนเลยจะทน  
กับความทุกข์ทรมาน ความเจ็บปวดครวคร่าว จาก  
การกระทบกระทั่งกันของอารมณ์ไม่ได้เล่า

● พุคดี คิดดี มีเมตตา แต่จงอย่าเสียใจเมื่อไม่  
ได้รับผลดี

● ความพิกการที่ร้ายกาจกว่าตาบอด คือ  
ใจบอดมืดมัว

● ตัวเป็นนาย ใจอย่าแย้ แม้จะแก่ก็ไร้สาระ

● แม่น้ำ ทะเล มหาสมุทร ย่อมมีวันเต็มได้ แต่  
จิตใจมนุษย์นั้นถมเท่าไรก็ไม่เต็ม

### ๓. ตัวตนของเรา

● คนเรามักมาหาเหตุผลเข้าข้างตนเองเสมอ  
เมื่อตัวเองทำผิด

● ผู้ที่รู้เห็นถึงการกระทำผิดของเราได้ดีที่สุด  
คือ ตัวเราเอง

● หลักในการเคารพนับถือตนเองเบื้องต้นมี  
ข้อเดียวคือ หิริโอตัมปปะ

● คนที่ขาดมโนธรรม และไร้จิตสำนึกใน  
คุณธรรมแล้ว จะกระทำทุกอย่างที่เป็นการทำร้าย  
ตนเองเสมอ

- การรับเพื่อประโยชน์ตน อย่าให้พ้นความพองาม

- พึงรักษาความดีของตนไว้ คุ้มเกลื่อรักษาความเต็ม

- คู่ต่อสู้ถาวรของมนุษย์ทุกคนชั้นทุกเพศทุกวัย คือ กิเลสของตัวเอง

- คนเรามักจะกล่าวโทษตำหนิคนอื่น แต่โทษของตนเองนั้นมองไม่เห็น

- ตัวเราเองคือสิ่งกำหนด อย่าไปโทษฟ้าดิน

- คุณนอก บอกตนได้ ใช้ตนเป็น เป็นหลักพื้นฐานสำหรับเรา ในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม

- ผู้ฝึกตนย่อมประเสริฐสุดกว่ามนุษย์ทั้งปวง

- การรู้เท่าทันความเป็นจริง รู้เท่าทันสภาวะย่อมรู้เท่าทันตนเอง

- คนเรามักกลัวและไม่ชอบความจริง ทำให้เราหลอกตัวเองได้อีกนาน

- การยึดถือ ความยึดติดว่าเป็นตัวเรา ของเรา ทำให้มนุษย์ หนีจากความเป็นจริง

- ความพอใจในกรรมอันเป็นประโยชน์ ความเพียรพยายามที่ใช้ในทางที่ถูก และการ

กระทำที่ยังประโยชน์แก่คนหมู่มากเป็นสิ่งที่มนุษย์  
ควรทำ

● เราสูญเสียเวลาในชีวิตไปมาก จากการ  
ประดับตน ตกแต่งร่างกาย แต่เราเคยคิดหรือไม่ว่า  
การกระทำเช่นนั้นจะช่วยรักษาความเจ็บไข้ได้ป่วย  
ความทุกข์สลายและตายไปได้หรือไม่?

● เงื่อนไขในสังคมเป็นสิ่งที่ดึงดูดมนุษย์ให้เห็น  
ห่างจากความเป็นตัวของตนเอง และเงื่อนไขของ  
สังคมที่เราตอบสนองมันจนบรรลुเงื่อนไขอันหนึ่ง  
แล้ว เงื่อนไขอีกอันหนึ่งย่อมเกิดตามมาเป็นลูกโซ่  
ไม่มีที่สิ้นสุด แล้วความเป็นตัวของตัวเองของ  
มนุษย์จะเหลือเพียงเท่าไร

● มนุษย์ไม่เคยคำนึงถึงเป็นประการแรกว่า  
ความถูกต้องชอบธรรมในการแสวงหาวัตถุมา  
บำรุงตนนั้นเป็นอย่างไร แต่คำนึงถึงว่า ทำอย่างไร  
จะได้มาให้มากที่สุด



## ๔. เรื่องบุญเรื่องบาป หรือความดีความชั่ว

- บุญเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลาย ที่บำเพ็ญบุญทั้งในโลกนี้ และโลกอื่น

- บุญเป็นสมบัติอย่างเดียวกับที่ติดตัวมา ใครทำคนนั้นได้ และยังให้คนอื่นมาก บุญก็จะเพิ่มมาก

- การปฏิบัติตามกำลังสอนของพระพุทธเจ้า คือ การทำแต่ความดี ละเว้นความชั่ว การกำหนดได้หมายรู้สภาพความจริงของอริยสัจที่เป็นอยู่และเพียรพยายามให้รู้ถึงความจริง ศึกษาถึงโทษภัยของความเดือดร้อนต่าง ๆ ที่เกิดจากการทำอะไรลงไปตามอารมณ์ รวมถึงการเพียรพยายามลดละเรื่องเหล่านั้น เพื่อผลอันดีงามที่เกิดขึ้นในบั้นปลาย

- ความร่ำรวยทรัพย์สินเงินทองนั้นอาจเกิดขึ้นเพราะกระทำชั่ว หรือการกระทำดีก็ได้ แต่ความสุขกายสบายใจนั้น จะเกิดขึ้นเพราะการกระทำชั่วไม่ได้เลย

- ความเพียรใครไม่ย่อมนย่อจะต้องก่อซึ่งความดี

- ความเต็มเป็นคุณสมบัติของเกลื่อนั้นใด การกระทำความดีย่อมเป็นคุณสมบัติของมนุษย์นั้นนั้น

- คุณความดีที่ได้มาเป็นสิ่งรักษาไว้ยากเย็นยิ่ง ท่านรักษาความดีไว้ได้แค่ไหน?

- ความดีเป็นสิ่งมีค่า แต่ถ้ารักษาไว้ไม่ได้จะมีประโยชน์อะไร

- ความดีมีมากแค่ไหน แต่ถ้าใจสกปรก ความดีคือสิ่งที่เป็นนรกเพราะจะตกเป็นเครื่องมือแห่งการทำชั่ว

- การทำในสิ่งผิดพลาดบกพร่อง จะช่วยให้รักษาและส่งเสริมเพิ่มพูนการทำดี

- คนพาล คิดชั่ว พูดยั่ว ทำชั่วโดยไม่กลัวใคร

- ทำบุญกับพระจะต้องละกิเลสก่อน

- ปรักกาย ปรักใจ ไม่ทำบาป ถือว่าจิตกายเกี่ยวเกาะด้วยธรรมแล้ว

- พุคดี คิดดี มีเมตตา แต่จงอย่าเสียใจ เมื่อไม่ได้รับผลดี

- คนเรามักคั่นรนไขว่คว้า แต่ไม่กล้าสู้ความชั่ว

- การกระทำทั้งดีชั่วย่อมมีผล เป็นหลักทางวิชาพื้นฐานของพุทธศาสนา

- ความพร้อมที่เรามักไม่นิยมสร้าง คือ ความพร้อมในการทำความดี

- ตัวบ่งบอกถึงความดี คือ พฤติกรรม มิใช่ชาติกำเนิด

## ๕. ความเป็นมนุษย์

- สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสนองตัณหา ย่อมถูกใช้เพื่อสนองตัณหาอย่างแน่นนอน

- การแสวงหาผลประโยชน์ และเอาชนะกันของมนุษย์นั้น ย่อมไม่ใช่กฎแห่งความชอบธรรมของธรรมชาติ

- มนุษย์บางคนสามารถแสวงหาความยิ่งใหญ่ได้มากมาย แต่ตัวของมนุษย์ก็ไม่เคยโตไปกว่าโลงศพของเขาเอง

- มนุษย์เราต่างมีอาหารใจกันเป็นส่วนตัวอยู่แล้ว ทำไมต้องเบียดเบียนกันอีกเล่า

- มรรคมี่องค์ ๘ คือ แผนที่และเข็มทิศบอกทิศทางว่า มนุษย์ควรจะไปทางไหนและอย่างไร

- อภัยทาน เป็นการให้ทานที่ไม่ใช้สิ่งของซึ่งมนุษย์ทุกคนสามารถทำได้

- การชื่นชมยินดีในความสำเร็จของผู้อื่นอย่างจริงใจนั้น ไม่ได้มีในมนุษย์ทุกคน

- การแปรรูปกิเลสให้เป็นสร้างสรรค์ เป็นอุตสาหกรรมที่ไม่เคยทำกัน ในวิชาเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยมนุษย์

● ถ้าโลกนี้คือละคร ปัญหาของมนุษย์นั้น  
ย่อมเกิดจากการแสดงผิดบทบาทหนึ่งแสดงไม่สมบท  
สมบาทหนึ่ง การหลงยึดติดในบทบาทอีกหนึ่ง

● อัมมมนุษย์ ก่อกาย จึงหมายกอบปร  
กุศลชอบ ทำกันเถิด ประเสริฐศรี  
อายุนั้น สั้นน้อย กว่าร้อยปี  
คุณความดี เร่งกระทำ อย่าล้าเค็ญ

● ธรรมะนั้นไซ้รู้เป็นสิ่งที่ทำให้ใจคนเป็น  
มนุษย์

● วงจรในสังกมมนุษย์มี ๒ วงจร คือ วงจร  
ความเจริญกับวงจรความเสื่อม แต่วงจรความเจริญ  
เป็นวงจรเดียวกับกุศลธรรม ส่วนวงจรความเสื่อม  
เป็นเส้นทางเดียวกับอกุศลธรรม

● มนุษย์คือ สัตว์โลกที่รู้ว่าอะไรเป็นประโยชน์  
และอะไรไม่เป็นประโยชน์ แต่อุปสรรคอันยิ่งใหญ่  
ของมนุษย์ก็คือ รู้ว่าอะไรเป็นประโยชน์ แล้ว  
ไม่ทำหรือทำไม่ได้

● อาวุธที่ดีที่สุดของมนุษย์คือ อาวุธปัญญา

● สิ่งที่มีมนุษย์ส่วนใหญ่แสวงหาเพิ่มเติม คือ  
พยายามจะปั่นกิเลสให้เกิดเป็นตัวตนขึ้นมา หาใช่  
การลบล้างทำลายและลดทอนกิเลสให้เหลือแต่ชื่อ  
ไม่

- มิตรของมนุษย์มี ๒ พวก คือ ปาปมิตร มิตรที่ร่วมสุขแต่ไม่ร่วมทุกข์ กับกัลยาณมิตร มิตรที่ร่วมทุกข์แต่ไม่หวังที่จะเสพผลจากการร่วมสุข

- ความโลก ของมนุษย์ย่อมนมเท่าไร ไม่รู้จักเต็ม

- พรแสวง ทำให้มนุษย์มีคุณค่ามากกว่าพรสวรรค์

- กระแสกรรม คือสิ่งจำแนกมนุษย์

## ๖. ความเอ๋ยความรัก

- ความรัก และความปรารถนาดีนั้นพึงให้ กับคนบางคน ที่ปรารถนาเท่านั้น

- ไม่มีความเกี่ยวข้องของจิตใจอันใดจะผูกพันสตรีได้เท่าความเกี่ยวข้องกับบุรุษ และไม่มีสิ่งใดจะเกี่ยวข้องของจิตใจจะผูกพันบุรุษเท่าความเกี่ยวข้องกับสตรี

- เพศตรงข้าม คือ ญาณร้าย สำหรับผู้บำเพ็ญพรต